

خانه‌تکانی دل

حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی
فصل و روشنی

یکی از لذت‌های مطلوب دنیا لذت نو شدن است. حتی دیدن نوشدن درختان و شکوفه‌های بهار لذت دارد. رخت نو پوشیدن از دیرباز یکی از عادت‌ها و سنت‌های روز عید بوده است. زیرا حس نو شدن یکی از حس‌های زیبای زندگی است، اما این همه چیز نیست. فقط پوشیدن لباس نو کافی نیست تا اینکه بتوانیم احساس خوب پیدا کنیم. زیرا گردهای کهنه، غم‌های کهنه و کینه‌های کهنه در قلب‌های ماست که نمی‌گذارند احساس رهاشدن در روز عید، شادی را به زندگی ما بیاورد. خود من چند روز پیش حس خیلی بدی داشتم. چون احساس کردم شخصی به من بی‌مهری و جفا کرده و در حالی که من به او محبت کرده‌ام، او به من ظلم روا داشته است. احساس سنگینی است. بهترین مناسبت‌ها هم که پیش روی شما باشد، با وجود چنین حسی خراب می‌شود. ناگهان به سرم زد که این شخص را ببخشم. یعنی به‌خاطر خدا او را ببخشم و دیگر به تلافی کردن فکر نکنم و اصلا ذهنم را از او و کارش خالی کنم. همین کار را کردم و در آن لحظه یکی از حس‌های شیرین دنیا را تجربه کردم؛ لذت بخشیدن. قوی‌ترین آدم دنیا هم که باشی، گاهی می‌بینی فعلی به‌سادگی «بخشیدن» چقدر سخت است.

سخت‌تر از همه کارهای سخت دنیا، حتی سخت‌تر از فراموش کردن، کنار آمدن است؛ سخت‌تر از تحمل دل‌تنگی و درد دل کردن. می‌بینی بخشیدن چقدر نیرو می‌خواهد که با خودت کنار بیایی و همه آن کارهای سخت را با هم انجام دهی، تا شاید بتوانی قدم در راه بخشش بگذاری. اما تا بخششی، بهار در دل تو پانمی‌گذارد و بالاتر از آن لبخند خداوند را نمی‌بینی و او از گناهان تو نمی‌گذرد. پیامبر رحمت ^(ص) و سلم می‌فرمایند: «هرکس عفو و گذشت داشته باشد، خدا نیز از او گذشت خواهد کرد(شهاب‌الآخبار: ص۱۴۳). فقط اگر این گونه باشیم، می‌توانیم ادعا کنیم که پیرو پیامبر اکرم ^(ص) و از امت او هستیم. ایشان در روایت زیبایی دیگری می‌فرمایند: «فوت و بزرگ‌منشی ما خاندان رسالت عفو و اغماض از کسی است که به ما ظلم کرده و بذل و عطا به کسی است که ما را محروم کرده است» (تحف العقول: ص۳۷). به‌طور کلی قانون طلایی اخلاق می‌گوید طوری با دیگران برخورد کنید که دوست‌دارید دیگران با شما برخورد کنند. مولی‌امیرالمؤمنین ^(ع) می‌فرمایند: «اگر کسی به شما بدی کرد، شما چشم‌پوشی کنید و گذشت داشته باشید، همان‌طور که دوست‌دارید دیگران هم درباره شما گذشت داشته باشند» (تحف‌العقول: ص۱۴۷). اینکه نتوانیم دیگران را ببخشیم، جدا از اینکه آرامش را از ما سلب می‌کند، خودش نقص به حساب می‌آید و نیاز به درمان و اصلاح دارد. امیرالمؤمنین در روایت دیگری می‌فرمایند: «زشت‌ترین عیب‌ها کم گذشت‌بودن و بزرگ‌ترین گناهان عجله در انتقام گرفتن است.» (فهرست غرر: ص۲۵۳). در کتاب «اقبال» سیدبن طاووس آمده است که وقتی عید فطر می‌شد، حضرت سجاد ^(ع) غلامان و کنیزان خود را جمع می‌فرمودند و آن‌گاه کارهای خلاقی که در ظرف یک‌سال هرکدامشان انجام داده بودند و حضرت آن‌ها را یادداشت فرموده بودند، یادآور می‌شدند و سپس می‌فرمودند: «امروز روز عید است. همه شما را عفو و آزاد کردم. شما هم بگویید خدا یا! علی‌بن حسین ^(ع) از ما در گذشت. تو هم از خطاهای او درگذر. او ما را آزاد کرد، تو هم او را از آتش دوزخ آزاد فرما.» از خداوند بزرگ می‌خواهیم که در این روزهای پایان سال توفیق خانه‌تکانی دل، شستن سینه‌ها از کینه و نوشدن و رهاشدن به همه ما ارزانی دارد و با این بخشش و عفو، عفو و بخشش خود را شامل حال ما قرار بدهد. ان شاء الله....

بردار و بخوان

مُراقبات

المُراقبات یا اعمال السنّه کتابی به زبان عربی، تألیف میرزا جوادملکی تبریزی (متوفای ۱۳۴۳ ق.) است. موضوع کتاب اخلاق مسلمانی و اصلاح ظاهر و باطن در سیر و سلوک عرفانی و دستوراتی در باب مراقبه نفس برای رسیدن به فضایل و کمالات اخلاقی برای تمام ماه‌های سال است.

این کتاب مشتمل بر یک مقدمه و دوازده فصل به‌ازای دوازده ماه سال و یک خاتمه است که هر فصل درباره مراقبت‌های یکی از ماه‌های سال است. این اثر برای هر یک از ماه‌های قمری برنامه‌ای عبادی معرفی می‌کند که بسیار راه‌گشاست. همچنین نکاتی درباره برخی وقایع تاریخ اسلام، حقیقت قرآن، آداب و شرایط دعا، بعثت، غدیر، ولایت، اخلاص، اسرار حج و مباحله در خود دارد. این کتاب نثری بسیار ساده‌وروان دارد و برای مطالعه عموم مردم نوشته‌شده است. برای کسانی که تشنه سلوک‌الی... هستند و عزم بر طی طریق در راه بندگی خدا را دارند، نکات بسیار ارزشمندی دارد که به‌گواه استاد حسن‌زاده آملی نیازمیرم هر سالکی است. درمجموع، این کتاب یک دوره از معارف اعتقادی، اخلاقی و عرفانی ناب همراه با مواظط بلوغ است که قلوب آماده را زنده می‌کند و مانند استادی شفیق و رفیق در این مسیر انسان‌رایاری می‌رساند.

پیرس و بدان

مسئله بدهی‌های متوفی

در این ستون به پرسش‌های شما در باره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرمای می‌توانید با ارسال پیامک پرسش‌های خود را به‌شماره ۰۲۷۲۸۹۰۰۲۰۰ با ما در میان بگذارید.

● هرگاه کسی فوت می‌کند، ممکن است اموال یا بدهی‌هایی را برای بازماندگانش بر جای بگذارد. اگر دارایی‌های فرد بیش از بدهی‌هایش باشد که مشکلی نیست و پس از پرداخت بدهی‌هایش، باقی اموال بین بازماندگان تقسیم می‌شود. بی‌شک در دنیای پرمشغله امروز، یکی از موضوع‌هایی که می‌تواند خانواده‌ها را از اختلافات شخصی و جمعی در امان بدارد، آشنایی با حقوق شرعی افراد است. امروز به پاسخ برخی مراجع در این باب می‌پردازیم.

● سؤال: حکم شرعی پرداخت بدهی‌های متوفی برای فرزندان چیست؟

● **آیت‌ا...العظمی سیستانی**

اگر بدهکار بمیرد، واجب است بدهی‌هایش از اصل مالش پرداخت شود و دیون مدت‌دار او تبدیل به دین حال شود و طلبکاران می‌توانند طلب خویش را قبل از فرارسیدن موعد اولیه آن، مطالبه کنند.

در این صورت، پرداخت بدهی‌های متوفی از اموال وی واجب است، هرچند با فروش اموالی باشد که از «مستثنیات دین» (موارد ضروری برای زندگی فرد) محسوب می‌شود. بنابراین، حکم مستثنیات دین مانند خانه مسکونی مورد احتیاج، فقط مربوط به زمان زنده‌بودن بدهکار است و شامل پس از وفاتش نمی‌شود.

شایان ذکر است، این حکم شامل اموالی که پس از وفات حاصل می‌شود ولی در حکم مال متوفی است نیز می‌شود. بنابراین اگر شخصی به قتل برسد، دیه شرعی که بابت قتل ثابت می‌شود، در حکم دارایی وی است و بدهی‌های او از آن پرداخت می‌شود، همین‌طور اگر فرد در زمان حیات خود دامی را برای صید نصب کند و پس از وفاتش ماهی یا حیوان وحشی مانند آهو در آن واقع شود.

- سؤال: پدری که چند میلیون تومان بدهکاری داشت، در اثر تصادف فوت کرد. آیا فرزندان می‌توانند سهمیه دیه خود را استفاده کنند یا باید بدهی‌های پدر را بپردازند؟
- **آیت‌ا...العظمی مکارم‌شیرازی**

دیه جزواموال آن مرحوم است و در درجه اول باید بدهی‌های او را از آن پرداخت کرد. اگر چیزی اضافه آمد، به ورثه تعلق دارد.

عضو مرکز تخصصی نماز در گفت‌وگو با شهرآرا.

فرصت‌هایی که باهمزمانی نوروز و رمضان به دست می‌آید

آمنه‌مستقیمی | هم‌زمانی نوروز با رمضان المبارک که یکی بهار طبیعت است و دیگری بهار قرآن و مؤمنان، فرصت ویژه‌ای است که از دل سنت‌های بهاری و درآمیختنش‌ان با اعمال و مناسک رضانی، حیات طیبه‌ای را که قرآن برای اهل ایمان تدارک دیده است، به قدر توان درک کنیم و سبک زندگی‌هایمان را تغییر دهیم. در بررسی راه‌های این مهم با حجت‌الاسلام‌والمسلمین علی‌محمد باقی، کارشناس مذهبی و عضو مرکز تخصصی مهدویت و مرکز تخصصی نماز، گفت‌وگو کرده‌ایم که مشروح آن را در ادامه می‌خوانید.

خانه‌تکانی و دل‌تکانی

پیش از ماه مبارک رمضان، ماه‌های رجب و شعبان را داریم. این دو ماه اذن دخول ورود به ضیافت الهی هستند. همان‌طور که برای ورود به حرم ائمه ^(ع) اذن دخول می‌گیریم، باید در رجب و شعبان هم برای تشرّف به ضیافت... اذن ورود بگیریم و خود را مهیای شرکت کنیم. اگر چنین نشد، در شب اول ماه مبارک با توبه، استغفار و انابه و مناجات شعبانیه که بهترین مناجات‌هاست، خود را تطهیر کنیم و به ضیافت... وارد شویم. اقرار به گناه و استغفار از آن از راه‌هایی است که ما را در کوتاه‌ترین زمان آماده این مهمانی می‌کند! از میان بره‌ای این دل‌تکانی، صلوات پرشمار بر پیامبر اکرم ^(ص) و اهل بیت ^(ع) ایشان است. یکی از دلایل اینکه ماه شعبان، ماه صلوات است، برای این آماده‌سازی و حضور در رمضان است.

نزدیک‌کردن ضیافت‌های نوروزی به ضیافت...!

نوروز و رمضان هر دو موسم ضیافت هستند؛ یکی ضیافت و دیدار با خویشان و دیگری لقای خدا. راه استفاده حداکثری از این ظرف زمانی آن است که درباره بستگان دغدغه‌مند باشیم و درصد گرّه‌گشایی از خویشان برپا بیایم و دردمند درد آن‌ها باشیم که اجر این دردمندی با خداوند است؛ چنان‌که خدای متعال می‌فرماید: «کسی که قرض‌الحسنه می‌دهد، به‌خدا قرض داده است و خدا خود به مالش برکت می‌دهد» (بقره: ۲۴۵).

هم‌زمانی نوروز و رمضان فرصتی است که درباره درد و رنج خلق الهی در ابعاد مادی و معنوی احساس مسئولیت کنیم و برای رفع مخاطرات و مشکلات آن‌ها کمر همت برنندیم؛ چنان‌که در قرآن نماز و زکات در کنار یکدیگر آمده‌اند، یعنی نزدیکی به خدا در گرو مواسات و خدمت به مردم است.

فرصتی که نوروز برای انس با رمضان به ما می‌دهد

نوروز فصل تعطیلی ماست و مشغولیت‌های ظاهری مان کاهش می‌یابد. بنابراین فرصتی مغتنم است که به ادعیه و زیارت‌های صادرشده از اهل بیت ^(ع) بپردازیم. امام‌خمینی ^(ر) درماه مبارک ملاقات‌های عمومی و خصوصی را تعطیل می‌کردند و درصدد خودسازی و عبادت برمی‌آمدند. امسال هم که نوروز و رمضان هم‌زمان شده است، می‌توان از این تعطیلات و تقارن زمانی، برای نیایش و عبادت و خودسازی بهره گرفت. اگر قرار باشد انسان در نوروز مشغول به امور باطل شود، فرصت طلایی رمضان را از دست می‌دهد. به‌هر میزان که به گناه و باطل مشغول شویم، از حقیقت و سرّ ماه مبارک رمضان دور و بی‌بهره می‌شویم. بنابراین باید از این هم‌زمانی برای دوری از گناه و نزدیک‌شدن به حقیقت رمضان بهره ببریم.

شباهت‌های نوروز و رمضان

با مرور سنت‌های نوروزی درمی‌یابیم که در نوروز همه تلاش ما پیراسته‌شدن از آلودگی هاست، چه با خانه‌تکانی و طهارت ظاهری و چه با صله‌رحم و رسیدگی به محرومان در جلوه باطنی. این چنین از بهار با روی باز و آراستگی استقبال می‌کنیم. همین امر درباره ماه مبارک رمضان هم صادق است. در رمضان انسان به طهارت باطنی می‌رسد و این طهارت در هیچ روز و وقت دیگری از سال رخ نمی‌دهد. البته باید توجه داشت که تطهیر ظاهری در نوروز به‌دست انسان حادث می‌شود، اما تطهیر باطنی در رمضان المبارک به دست امام‌زمان ^(عج) است؛ چون حقیقت رمضان، امام ^(عج) است.

در نوروز صله رحم به جای می‌آوریم. نوروز موسم دیدار با اقوام و نزدیکان است و رمضان فرصت صله با امام‌عصر ^(عج) است. همان‌طور که در نوروز به دیدار پدر فیزیولوژیک خود می‌رویم، در رمضان به دیدار پدر معنوی مان می‌رویم. در روایت است که تمام رمضان به لقای امام ^(ع) است، همان‌طور که تمام حج به لقای امام ^(عج) است. به عبارت بهتر، روزه‌ها و نمازها و دیگر اعمال و عبادات رضانی باید ما را به امام ^(ع) برساند. برای همین در دعا و نماز عید فطر این ارتباط با امام‌عصر ^(عج) بسیار نزدیک می‌شود.

فصل زنده‌شدن و درک حیات طیبه

ارتباط دیگر بین نوروز و رمضان این است که در هر دوزندگی زیبا و حیات‌عاری از آلودگی و کسالت نهفته است. نوروز حیات طبیعت است و در رمضان حیات طیبه‌ای که قرآن به مؤمنان وعده داده است، لباس تحقق بر تن می‌پوشد: «مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِمْ ذَكَرَ أَوْ أَثْنَىٰ وَهُوَ مُؤْمِرٌ فَلْيُخْبِتْهُ حَيَاةَ طَيِّبَةٍ»، اوج انجام و ذخیره‌سازی اعمال صالح در ماه مبارک رمضان است. در رمضان که ارتباط با امام عصر ^(عج) به اوج می‌رسد و تقویت می‌شود، انسان به حیات طیبه دست می‌یابد.

شباهت بعدی بین نوروز و رمضان این است که هر دو موسم حیات و زندگی‌اند. قرآن درباره نوروز و بهار طبیعت در آیه ۱۷ سوره مبارکه حدید می‌فرماید: «أَنَّ اللَّهَ يُخْبِی الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا»، «خداوند، زمین را پس از مرگش زنده می‌کند». اینجا یک معنا به بهار طبیعت بازمی‌گردد، یک معنا به ظهور امام‌زمان ^(عج) و یک معنا به روز قیامت اشاره دارد. همان‌طور که در بهار طبیعت لباس سبز و حیات دوباره بر تن می‌پوشد، در ماه مبارک رمضان هم انسان مرده در روزمرگی‌ها زنده می‌شود. چنان‌که در روایت است، آنکه شب‌های احیا را بیدار بماند، دلش در روزی که دل‌ها بمیرند، زنده خواهد ماند.

چه دعاهایی را بیشتر بخوانیم؟

هر دعایی برای ماه مبارک رمضان وارد شده است، یک بخش از وجود انسان را تهذیب می‌کند. ادعیه مجموعه‌ای دارویی است که هرکدام شفا و درمان خاص خود را دارد. در این بین برخی دعاها شاخص‌ترند. مانند مناجات شعبانیه، دعای ابوحمزه در ماه رمضان از ادعیه شاخص است و پرداخت به آن برکات بسیار دارد. دعاهای توصیه‌شده پس از نمازهای رمضان نیز بسیار مؤثر است. به‌ویژه آنکه در روایات به دعا پس از نماز توصیه و از عوامل اجابت دعا برشمرده شده است.

دعاهای ما به سه قسم است؛ زمانی شخصی، زمانی برای اجابت حوایج و زمانی برای دین. برترین دعاها آن‌هایی است که برای دین می‌شود، مثل دعای افتتاح که در آن دولت کریمه را طلب می‌کنیم: «اللّٰهُمَّ إِنَّا نَرْغِبُ إِلَيْكَ فِی دَوْلَةِ کریمه نَرْغِبُ بِهَا الْإِسْلَامَ وَ أَهْلَهُ وَ نُذِلُّ بِهَا النِّفَاقَ وَ أَهْلَهُ، که در آن اسلام عزت می‌یابد و کفر و نفاق خوار و ذلیل می‌شود. خوب است در فرصت طلایی رمضان در حق دین و برای اعتلا و اوج‌گیری آن دعا کنیم.